

Krusóczki Bence

A jóerkölcs magánjogi megítélése a tisztességtelen verseny vonatkozásában¹

1. Bevezetés

Tanulmányomban a versenyjog történetével, azon belül hazánk első tételes versenyjogi törvényével, az 1923. évi V. törvénycikkkel kívánok foglalkozni, amely a tisztességtelen versenycelekményekkel kapcsolatban tartalmazott rendelkezéseket. A tisztességtelen verseny jelenleg a gazdasági jog egyik ágazatát, a versenyjogot képző terület, amely a gazdasági verseny védelmével, illetve a fogyasztók megkárosításának megakadályozásával kapcsolatos szabályokat tartalmaz. Az 1923. évi V. tc. generális jelleggel kívánt védelmet nyújtani a tisztességtelen versenycelekmények valamennyi megnyilvánulásával szemben.

Jelen tanulmányban kifejezetten a kamarai választott bíróságok, valamint zsűri gyakorlatára kívánok összpontosítani, mert a kutatási eredmények összegzéséből egyértelműen megállapítható az a tény, hogy e két szerv feladata és gyakorlata kiemelt fontosságú volt a korszak jogalkalmazása számára. A törvénycikk szabályozásának központi elemeként az üzleti tisztességet jelölhetnénk meg, amely mindig az adott kor kereskedelmi és iparosvilágának közfelfogásában volt keresendő. A zsűri és a választott bíróságok voltak azon szervek, amelyekben megtestesülhetett a kereskedő és iparosvilág erkölcsi felfogása.

A tanulmányban kifejezetten a törvénycikk 1. §-ában megfogalmazott generálklauzulának középpontba állításával, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bíróságának, valamint a kamarai Zsűrijének gyakorlatát vizsgálva arra keresem a választ, hogy mi jelenthette számukra azt az erkölcsi mércét, amely alapján eldönthették, hogy egy adott kereskedelmi magatartás tisztességtelennek minősült-e vagy sem. Választásom azért a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bírósága és Zsűrije gyakorlatának vizsgálatára esett, hiszen a korszakban ezek voltak azok a jogalkalmazási szervek, amelyek leginkább igyekeztek iránymutatásaikkal egységesíteni a kereskedelmi versennyel kapcsolatos joggyakorlatot.

2. Az üzleti tisztesség és a jóerkölcs generális szabályai a tisztességtelen versenyről szóló törvénycikkben

A jogi normák mindig valamely erkölcsi, a társadalom által elfogadott normában gyökereznek. Akár azt is mondhatjuk, hogy a jog és az erkölcs egymástól elválaszthatatlan fogalmak. Ezt az álláspontot támasztja alá Szladits

Károly is, aki szerint „az erkölcs biztosítja nagy részben a jog uralmát is a polgárok önkéntes alkalmazkodásával, a jogellenes eljárás helytelenítésével”.² A magyar jogirodalom a jóerkölcsre vonatkozó klauzuláknak elsődlegesen hézagkitöltő funkciókat tulajdonít, és úgy tekinti, hogy „akkor és annyiban alkalmazható, ahol és amennyiben jogi szabályozás nem érvényesül”.³

A jóerkölcs mint magánjogi fogalom az esetek többségében a szerződések, azok érvénytelenségével kapcsolatosan merültek fel. A 19–20. századi jogirodalomra jellemző volt, hogy a jóerkölcsbe ütközést a szolgáltatás lehetetlensége körében tárgyalták.⁴ Frank Ignác már az 1800-as években azért tekintett semmisnek bizonyos, jogszabályba nem ütköző szerződéseket, mert megfogalmazása szerint azok „a becsülettel össze nem fértek”.⁵ A két világháború közötti jogirodalom már kísérletet tett a közrendbe és a jóerkölcsbe ütköző szerződések megkülönböztetésére, ez utóbbi hatáskörébe viszont már nemcsak az egyén és a családot érintő megállapodásokat, hanem a közrendet és a gazdasági rendet – uzsorás és kizsákmányoló szerződések – érintő ügyleteket is bevonták.⁶

A második világháborút megelőzően a közrend és a jóerkölcs közötti határozott különbségtétel hiánya folytán, valamennyi szerződést érvénytelennek tekintettek, amelyek „az egyéni szabadságot oly mértékben nyűgözték le, hogy az egyént bizonyos ilyen szabadságjogok gyakorlásától megfosztja”.⁷ Idetartoztak az ipari és gazdasági szabadságnak versenytildalmakkal történő korlátozása, a meg nem engedett bérharc, vagy a versenyt sértő kartell-megállapodások,⁸ de találkozhatunk a jóerkölcsre való hivatkozással a meg nem engedett pilótajátékok kapcsán is.⁹ A korszakban fellendült gazdasági szabad verseny és az elburjánzó tisztességtelen kereskedelmi eljárásokkal kapcsolatban úgy találkozunk a jóerkölcs fogalmával, mint a tisztességtelen versenycelekmények ellen oltalmat nyújtó általános kiindulási pontot jelentő alapelvvel.

A bírói gyakorlat szerint a jóerkölcs a társadalom általános értékítéletét, a magánautonómiának a társadalmi közmegegyezés által meghatározott korlátait, az általánosan kialakult erkölcsi normákat, az általánosan elvárható magatartás zsinórmértékét fejezte ki.¹⁰ Amíg a jóerkölcsnek mint általános magánjogi kategóriának a kiindulási pontját a társadalom általános értékítéleteiben lehet keresni, addig a tisztességtelen versennyel kapcsolatos kiindulási pontot ennél szűkebb körben, a kereskedő és iparosvilág erkölcsi megítélésében találhatjuk meg. A következőkben arra keresem a választ, hogy az általánosságban vett jóerkölcs fogalmától eltérően – a tisztességtelen kereskedelmi magatartásokkal kapcsolatban – mennyiben lehetett más tartalommal értelmezni a jóerkölcs kategóriáját.

2.1. Az üzleti tisztesség és a jóerkölcs mint a tisztességtelen versenycelekmények zsinórmértéke

A tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. tc. (Tvt.) központi eleme egyértelműen az üzleti tisztesség volt, amely minden esetben az egyes versenycelekmények

megítélésének kiindulását adta. Itt érdemes röviden szólni az üzleti tisztesség, valamint a tisztességtelen verseny fogalmáról.

„Tisztességtelen verseny minden olyan üzleti magatartás, amelyet az üzleti tisztesség alapján álló kereskedő és iparosvilág egyértelműen annak állít.”¹¹ E megállapítást támasztja alá a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Zsűri-jének (Zsűri) állásfoglalása, amely szerint

„azzal, hogy valaki boldogulásával, megengedett eszközökkel folytatott kereskedelmi, vagy ipari tevékenységével kárt, vagy érzékeny veszteséget okoz versenytársainak, tisztességtelen versenyt még nem folytat”¹²

Amikor általában üzleti tisztességről és jóerkölcsről mint szűkebb, a kereskedelemben megjelenő magánjogi kategóriáról beszélünk, azon mindig az üzleti világ erkölcsi értékelését kell értenünk.

Különbséget tettek egyrészt a jó ízlés és a jó erkölcs helyes megítélése között, másrészt szem előtt tartották a versenytárs veszélyeztetett, jogos érdekeit az üzleti tisztesség keretein belül. A fentebb idézet állásfoglalásból következett továbbá az is, hogy a kereskedelem kibontakozó éles, könyörtelen küzdelem, amely adott esetben egy másik ember, a versenytárs tönkretételére is irányulhatott, vagy más jogszabályok tiltó rendelkezéseibe ütközött, önmagában még nem minősült tisztességtelen magatartásnak. Ennek feltétele volt, hogy a versenyző célzat, valamint az alkalmazott eszközök, amelyek alkalmazást nyertek, nem voltak erkölcsstelenek.¹³

A Zsűri idézett állásfoglalása több kérdést is felvet a jó erkölcs és az üzleti tisztesség versenyjogi kategóriáinak elemzésekor. Egyrészt bizonyosan láthatjuk, hogy helyénvaló az az álláspont, miszerint a jóerkölcs fogalmát a tisztességtelen versenyselekmények vonatkozásában eltérő tartalmakkal kellett értelmezni. Míg általánosságban azt mondhatjuk, hogy a jó erkölccsel kapcsolatos értékítéletek kiindulási pontját a társadalom általános megítélése jelentette, addig a kereskedelmi versenyzés körében már csak a kereskedők és az iparosok erkölcsi ítéleteire alapozhattunk. Megítélésem szerint ez abból következett, hogy nagy eséllyel a korabeli társadalom jóerkölcsbe ütköző magatartásnak ítelt volna minden olyan kereskedelmi eljárást, amely a versenytársak tönkretételét, megkárosítását célozta vagy jogszabályba ütközött, annak ellenére, hogy ezek a cselekmények nem minősültek automatikusan tisztességtelen gyakorlatnak. A kísérő körülményeken volt a hangsúly, és amennyiben a versenyző célzat és az igénybe vett eszközök nem voltak erkölcsstelenek, a verseny továbbra is szabad volt. Ezek alapján azt mondhatnánk, hogy a korszak kereskedő és iparosvilága által meghúzott korlátok tágabban bizonyultak annál, mint amit a társadalom általános erkölcsi megítélése elfogadott. Ez azonban nem feltétlenül igaz. A gyakorlat vizsgálata során az esetek egy részében a fenti kijelentésnek pont a fordítottja mutatkozott meg. Helyesebb talán azt állítani, hogy általános jelleggel nem lehetett pontosan felállítani azt az erkölcsi mércét, amelyet a versenyselekmények megítélése kapcsán alkalmazni kellett. Ahogy azt igyekszem majd hangsúlyozni, mindig a

konkrét esetet kísérő körülmények minősítésén múltott az, hogy egy kereskedelmi eljárás szabad volt-e vagy sem.¹⁴ A jóerkölcsnek itt felvázolt tartalommal rendelkező kategóriáját, értelmezését nevezhetjük összefoglalóan magának az üzleti tisztességnek.

A jóerkölcs és az üzleti tisztesség elemzésével kapcsolatban még egy fontos kérdéskört szeretnék tisztázni. Tisztességtelennek minősülhet-e egy magatartás automatikusan, ha egy kereskedelmi eljárást jogszabályba ütköző módon folytattak. Menyhárd Attila álláspontja szerint a jogszabályba ütközés tilalma a jóerkölcsbe ütközés tilalmához képest *lex specialis*nak tekinthető.¹⁵ A jogszabály megsértése egyúttal jelenti-e a jóerkölcs megsértését is?¹⁶ Az üzleti tisztesség kategóriáján keresztül vizsgálva e kérdést eltérő álláspontokra juthatunk.

A Budapesti Királyi Törvényszék tárgyalta azt az esetet, amelyben egy fűszerkereskedő mint felperes arra alapította a keresetét, hogy az alperes engedély nélkül foglalkozott tej árusításával. A törvényszék az ügyben megállapította a tisztességtelen verseny fennforgását, és a döntést a Budapesti Királyi Ítéltábla is helybenhagyta. A kérdéskörrel kapcsolatos egyes álláspontok¹⁷ azonban aggályosnak tartották azt a bírói gyakorlatot, amely az egyéb jogszabályok alapján büntetendő cselekményből kifolyólag tisztességtelen versenyt állapított meg.¹⁸

„A tisztességtelen versenytörvény célja éppen az volt, hogy azokat a cselekményeket, illetve azt a magatartást üldözze, amely más jogszabály alapján nem volt üldözhető. Nyilvánvaló tehát, hogy az olyan cselekmény, amely kihágást képez, nem lehet egyúttal olyan, melyet a tisztességtelen versenyről szóló rendelkezés alapján is üldözni lehet.”¹⁹

Ezzel a véleménnyel a Kúria is azonosult, ítéletében a következő indokolással utasította el a felperest:

„Ha az alperes a tejarusítási engedélyre vonatkozó szabályokat megszegte volna is, ebből még nem következik, hogy ez a magatartás egyúttal a Tvt.-be is ütközik, mert önmagában nem minden cselekmény tisztességtelen vagy erkölcsstelen, amit a törvény tilt.”²⁰

Jelen esetben a hangsúlynak az „önmagában” kifejezésen kellett lennie, ugyanis véleményem szerint általánosságban véve nem helytálló a fentebb említett álláspont, amely szerint az olyan cselekmény, amely kihágást képez, nem lehet egyúttal olyan, amelyet a tisztességtelen versenyről szóló rendelkezés alapján is üldözni lehetett volna. A Kúria ítéletének e tartalommal való értelmezése félrevezető lenne, és az üzleti tisztesség erkölcsi tartalmával ütközne. Első versenytörvényünk a tisztességtelen verseny minden elkövetésétől megnyilvánulása ellen oltalmat kívánt nyújtani, és külön speciális jogkövetkezményeket biztosított – abbahagyásra kötelezés, eltiltás, hírlapi közzététel stb. – a versenytársaknak, hiszen kizárólag ezekkel az eszközökkel volt lehetséges a kereskedelmet sértő magatartásokat „visszatelelni” az üzleti tisztesség útjára.²¹ Helytelen lett volna megfosztani azokat a versenytársakat ezeknek az eszközöknek

az igénybevételestől, akikkel szemben – más jogszabályba ütköző cselekményeket is megvalósító – tisztességtelen eljárást folytattak volna. Jelen esetben azt a megközelítést tartom helyesebbnek, hogy egy adott kereskedelmi eljárás attól, hogy törvényes rendelkezésbe ütközött, automatikusan nem vesztette el az üzleti tisztességbe ütköző mivoltát. A Kúria által megfogalmazott ítéletből kiemelt „önmagában” kifejezés értelmezésem szerint pontosan azt próbálta kifejezésre juttatni, hogy az ilyen esetekben mindig vizsgálat tárgyává kellett tenni a cselekményt kísérő körülményeket is, ugyanis – a kereskedő és iparosvilág erkölcsi meggyőződését alapul véve – kizárólag azok folytán lehetett eldönteni, hogy a cselekmény sértette-e az üzleti tisztesség követelményeit.²²

Mind a jogalkotás, mind a jogtudomány egyetértett és egyetért abban, hogy a jóerkölcs tartalmát jogszabály nem határozhatja meg. Mindkettő a bírói gyakorlatra hárítja a tartalmi konkretizálás feladatát.²³ Nem volt ez másképp a tisztességtelen versenycselekményekkel kapcsolatos üzleti tisztesség tartalmának megállapításával sem. E ponton azonban egy lényegi eltérés mutatkozott a jóerkölcs tartalmának bírói konkretizálása, valamint az üzleti tisztesség bírói megítélése között. Ez utóbbi esetben a jogalkalmazásnak a korszak kereskedő és iparosvilágának erkölcsi megítéléseit kellett alapul vennie, ami egy kereskedői szakismeretekkel nem rendelkező bírónak sok esetben nem volt egyszerű feladat. Ezt ismerte fel a jogalkotó, és teremtette meg a lehetőséget a jogalkalmazás számára, hogy segítséget és véleményt kérhessen a konkrét ügyek kapcsán a kereskedelmi és iparkamaráktól.

3. A jóerkölcs mércéjének megállapítása mint a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara feladata

A tisztességtelen versenyről szóló törvénycikk 43–44. §-ai olyan szervek felállítását írták elő, amelyek a törvény rendelkezéseinek betartása s az üzleti verseny tisztasága felett közvetlen ellenőrzést gyakoroltak. E feladatot valósították meg a kamarák szervezetén belül működő kamarai zsűriek és választottbírók.²⁴ A versenytársaknak, akik a Tvt.-ben biztosított jogaikkal kívánták élni, alapvetően három lehetőségük volt egy esetleges versenycselekmény kapcsán. Abban az esetben, ha pusztán azt kívánták eldönteni, hogy a sérelmezett tevékenység, hirdetés stb. megvalósított-e tisztességtelen versenyt vagy sem, a kereskedelmi és iparkamarák zsűrijéhez fordulhattak állásfoglalásért. Amennyiben biztosak voltak abban, hogy a sérelmezett tevékenység tisztességtelen versenynek minősült, és bírói ítélet útján azt kívánták elérni, hogy a versenytárs a sérelmezett tevékenységével mihamarabb hagyjon fel, a kereskedelmi és iparkamarákon belül működő választottbírók választott bíróságok előtt indíthattak pert. Végül, ha a versenytárstól a sérelmezett magatartás abbahagyásán kívül még kártérítést is kértek, vagy esetleg büntetőeljárást is kívántak indítani ellene, akkor az illetékes királyi törvényszékhez fordulhattak.

A Zsűri intézményének elsődleges feladata az volt, hogy a hozzá beérkezett – versenycselekményekkel kapcsolatos – megkeresésekről állásfoglalást adjon ki. Példaként nézzük azt az 1924-ben iktatott ügyet, amellyel kapcsolatban a Zsűri megfogalmazta véleményét.

Egy budapesti székhelyű cég kézzel írott leveleket helyezett el postaládákban, amely levelekben azt állította, hogy ő egy gazdag amerikai rokona a megkeresett személynek. A levélben olyan állításokat fogalmaztak meg, hogy a bemutatkozó gazdag amerikai rokon Magyarországra fog látogatni, fel kívánja keresni magyar rokonait, és át fog adni nekik ajándékba 100 dollárt. A levélben ezeken túl egy szíveskére is megfogalmazásra került, amely kérsben azt kérték a megkeresett személyektől, hogy a levélben megjelölt cégtől, az ajándékba ígért 100 dollárért cserébe vásároljanak különböző textiltermékeket.²⁵

A Kamarai Zsűri ebben esetben az emberi hiszékenységre alapított („parasztfogás”) reklámot látott megvalósulni. Indokolása alapján a tömeg, főleg a kevésbé intelligens, az ily bizalmas, családi jellegű, főleg Amerikával kapcsolatos levél tartalmát, a vele közölt adatok helyességét vagy igazságát nem igazán vizsgálta, hanem döntését főleg érzelmi alapon hozta meg. A kamarához beérkezett panaszos levelek tanúsága szerint az amerikai rokonokat váró magyarság egész hadserege vonult fel, akik a levélben felsorolt termékeket már meg is vásárolták, és csak azt követően érdeklődtek a 100 dollárt hozó amerikai rokon után, hogy érkezése vajon mikorra várható. A levél tartalma egyértelműen az üzleti jóerkölcs alapján kifogásolható volt, hiszen a vevőközönséget megtévesztette. A Kamarai Zsűri hivatkozva a jóerkölcsbe ütközésre, a körlevelek kiküldésének azonnali megszüntetését követelte.²⁶

A jogesetből jól látható, hogy a Zsűrinek azonkívül, hogy kimondta az adott cég kereskedelmi magatartásának jóerkölcsbe ütközését és tisztességtelen voltát, más eszköze nem volt. Ez az állásfoglalás egyáltalán nem bírt kötelező erővel a panaszolt cég magatartására. Más lett volna a helyzet, ha az eljárás nem a Zsűri, hanem a Kamarai Választottbírók előtt zajlott volna le, amit a következő példán keresztül kívánok szemléltetni.²⁷

Az ügy alperese cipők árusításával foglalkozott, és bizonyos cipőket fél áron árusított. Ezt a tényt a kirakat egész szélességében átfutó, a betűk nagy méreténél fogva kifejezetten figyelemfelkeltő módon a következő szöveggel hirdette: „Most vegyen, félárban árusítunk”, majd alatta, kisebb betűkkel folytatva: „egyes párokat”. Az „egyes párokat” szavakból álló részt lényegesen kisebb méretű betűkkel írták, így azt csak kellő figyelem ráfordításával lehetett észrevenni, ráadásul úgy helyezték el, hogy a közönség figyelmét könnyen elkerülhette. Alapvetően azt mondhatjuk, hogy az alperes a valóságnak megfelelő tényt úgy hirdetett, „hogy hirdetésének a szokásos figyelem mellett a valóságnak meg nem felelő értelmet lehetett tulajdonítani”.²⁸ A Kamarai Választottbírók megállapította, hogy az alperesnek e hirdetési módja egyértelműen alkalmas volt a cipők kelendőségének fokozására és a vevőközönség megtévesztésére. Mivel a tisztességtelen versenycselekmény ismétlésének lehetősége mindaddig fennállt, amíg az alperes e hirdetési módot alkalmazta, a

választottbíróóság a cselekmény abbahagyására kötelezte az alperest.²⁹

Egy másik hasonló ügyben a panaszlott hirdetéseiben 100 000 koronás vásárlás esetén „6 tányért, 6 csészét és 6 poharat adott ajándékba”. A panaszos szerint a hirdetés szövegezése a vevők félrevezetésére alkalmas volt, ugyanis a hirdető vagy 6 tányért vagy 6 csészét vagy 6 poharat adott a valóságban és nem mind a három terméket. A Kamarai Zsúri megítélése szerint a panaszlottnak ez az eljárása a vevőközönség megtévesztését célozta. A Zsúri utalt arra, hogy „a gyakorlati élet – és maga a hirdetés szövegezése is mutatja, hogy az ily lehetetlennek látszó hazug hirdetési ajánlatok is a közönség körében hitelre találtak és vásárlásra ingereltek”.³⁰

Láthatjuk, hogy a Kamarai Választottbíróóság hatásköre a Zsúriétól eltérően jóval tágabb és kötelező érvényű volt, végrehajtható ítéleteket hozhatott. A választottbíróóságok és a zsúri intézménye közötti elsődleges és legfontosabb különbséget ez jelentette. A továbbiakban nézzük részletesebben, hogy miben állt a Kamarai Zsúri feladata, és hogyan igyekezett formálni az üzleti tisztességgel és kereskedelmi magatartásokkal kapcsolatos joggyakorlatot.

3.1. A Zsúri intézménye mint a kereskedő- és iparosvilág erkölcsi esküdtzéke

A Zsúri szervének gondolatát 1914-ben Székács Antal, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara akkori alelnöke vetette fel. Eleinte a Zsúri feladatát egyfajta kereskedő- és iparosérdekeltség fegyelmi fórumaként látták, majd a versenytörvénnyel kapcsolatban már mint a kamara véleményező szerve szerepelt.³¹ A Zsúri alapvetően két irányba fejtett ki tevékenységet. Egyrészt a bírói megkeresésekre állásfoglalásokat adott, amelyek a kamarai elnökség hozzájárulásával kamarai véleménnyé alakulhattak át.³² Másrészt az egyes kereskedelmi érdekképviselőknek, vagy akár a versenytársak közvetlen megkeresésére az egyes versenycselekmények megítélése kapcsán érvényre juttatta megítéléseit. Ugyanakkor állásfoglalást adhattak a Zsúri által hivatalból észlelt visszaélések esetén is.³³

A Tvt. 41. §-a az üzleti versenyt érintő peres ügyek kérdésében a bíróságok és a kamarák szoros együttműködésének lehetőségét teremtette meg. A kamarák a bírósági tárgyalásokon mint közérdekből felszólaló fórumok jelenhettek meg, amelyek álláspontját a kamarai kiküldöttek képviselték. Ez alapvetően a versenyperek elintézésének szakszerűségét és a „forgalmi érdekkörökben uralkodó nézetek és felfogások” érvényesülését kívánta elősegíteni. A kamarai kiküldöttek a konkrét ügyekben megnyilatkozó kereskedelmi és ipari közfelfogást képviselték. Nem voltak peres felek, beavatkozók vagy szakértők, csupán a kamarák és a bíróságok közötti összeköttetést valósították meg. A kamarai véleményeknek leginkább tájékoztató jellegük volt, a tényállás tisztázásába vagy a bizonyítékok mérlegelésébe egyáltalán nem folytak bele. Kifejezetten a panaszlott fél üzleti magatartását tették az üzleti tisztesség vagy a jóerkölcs szempontjából bírálat tárgyává, és az egyéb szempontok elbírálását a bírói szabad mérlegelésre bízták.³⁴

A Zsúri rendszerint *ad hoc* tanácsokban működött. Tagjai a korszak kereskedő és iparos életének elismert szakemberei voltak, akik vagy hivatalból vagy választás útján töltötték be szerepüket.³⁵ A következőkben azt tekintem át, hogy a Zsúri milyen jellegű állásfoglalásokkal igyekezett segíteni a hozzáforduló bíróságokat és a kereskedelmi élet szereplőit.

Ahogy azt korábban is említettem, amikor a tisztességtelen verseny vonatkozásában az üzleti tisztességről, jóerkölcstről beszélünk, mindig az üzleti világ erkölcsi értékeléséből kellett kiindulni. Az erkölcs követelményeivel kizárólag a tisztességes és becsületes eszközökkel folytatott küzdelem volt összeegyeztethető. A kereskedelmi és a gazdasági világ résztvevői által folytatott cselekmények egyetlen korlátját az üzleti világ erkölcsi felfogása és az üzleti tisztesség jelentették.³⁶ A Zsúri felállítását követően, már az első állásfoglalásai között leszögezte, hogy az üzleti verseny terén analóg esetek nem léteznek. Alapvetően e gondolat jelentette működésének vezérfonalát, amelyet minden esetben megpróbált szem előtt tartani. Tartalmát a következőképp bontotta ki: „Az üzleti eljárásokat mindenkor a konkrét körülmények mérlegelése alapján és a panaszokban előadott tényállások valóságának feltételezése mellett volt szükséges vizsgálni.”³⁷ Elképzelhető volt ugyanis, hogy a konkrét eset körülményei között olyan meg nem engedett magatartásokat találjanak, amelyek más körülmények között nem képeznék vita tárgyát. Ha nem magára az eset körülményeire helyezték volna a hangsúlyt, hanem a cselekményekre, és az üzleti eljárások kerültek volna minősítésre, akkor a Zsúri döntései könnyen elvi jelentőségű megállapítások, illetve döntések erejével hatottak volna. Ez azonban teljességgel ellentétes lett volna a Zsúri által korábban megfogalmazott vezető gondolattal, miszerint az üzleti verseny terén analóg esetek nem léteznek.³⁸

Fel kell tehát ismernünk az egyes üzleti magatartások vizsgálata során, hogy a sokszor azonosnak látszó cselekmények, az eset konkrét körülményeinek mérlegelése alapján más és más megítélést eredményezhettek. Mindenkor a konkrét ügy körülményeinek, a mindennapi élet tapasztalatainak, a forgalmi élet jelenségeinek kellett biztosítaniuk a helyes útmutatást.³⁹ E gondolat megértése érdekében példaként álljon itt egy, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bíróósága előtt lezajlott ügy.

Az alperes egy általa bérelt szállodai kávéházi és vendéglői részekből álló üzlethelyiségnek a vendéglői részét kívánta a felperesnek albérletbe adni. A felperes kötelezte magát arra, hogy az albérlet ideje alatt a vendéglői helyiséget kávéházi üzemre nem fogja átalakítani. Az alperes, akit a szerződés nem kötött, az általa használt kávéházi helyiségben elkezdett vendéglői tevékenységet is folytatni, és az utcai bejárat felett attól jobbra és balra nagy falragaszokon ebéd kiszolgáltatást hirdette. A kamara nézete szerint az alperes vétett az üzleti tisztesség ellen, mivel az alperes a felperes üzleti tevékenységét a maga javára szerződéses kikötéssel korlátozta, majd olyan magatartást tanúsított, amely egyértelműen az üzleti jóerkölcsbe ütközött. Miután az üzletek egymás szomszédságában helyezkedtek el, továbbá a két üzlet összevetéséhez valószínűleg egyértelműen megállapítható volt, az alperes által folytatott gyakorlat a

vendégeket vagy legalábbis azok egy részét a felperestől elvonhatta, elcsábíthatta.⁴⁰

Amennyiben ebben a jogesetben az alperes üzleti cselekményét, eljárását minősítették volna, az a helytelen megállapítás született volna, hogy tisztességtelen verseny-cselekményt valósított volna meg az a gazdasági szereplő, aki szerződésben korlátozta bérlőjének tevékenységét, majd ő maga e tevékenységet folytatja. Ahogy azt a Zsúri helyesen kiemelte, az üzleti tisztességbe ütközést a magatartás körülményeiben lehetett felfedezni. Ezt pedig az adott ügyben az üzletek egymás mellett való elhelyezkedésére és a hirdetések összetéveszthetőségére okot adó körülmény jelentette.⁴¹

A kamarai Zsúri gyakorlatának tanulmányozása során számos esetben⁴² találkozunk olyan ügyekkel, amelyekben a kereskedők, a gazdasági szereplők saját profitjuk növelése érdekében a vásárlóközönséget megpróbálták megtéveszteni, vagy emberi hiszékenységet kihasználva vásárlásra ösztönözni. Az egyes ügyek megítélésekor elsősorban azt kellett tisztázni, hogy milyen ismeretekkel rendelkezhetett egy átlagos fogyasztó. Ez esetben a Zsúri azt a meglátását juttatta érvényre, amelyre gyakorlata során különös hangsúlyt is fektetett, azaz, hogy „a vásárlóközönség az egyes kereskedelmi tevékenységek megítélése kapcsán kellő szakmai ismeretekkel nem rendelkezik”.⁴³ Nézzük mit jelentett ez a gyakorlatban!

„Minden megrendelő felünk 1 milliárd koronára van biztosítva arra az esetre, ha bármely természetű munkálatok folytán tűzkrár, tárgyrongálás, vagy személyek sérülése történne.”⁴⁴ A Zsúrinek bemutatott kötvények tanúsága szerint a biztosítás összege még csak meg sem közelítette a hirdetésben kilátásba helyezett 1 milliárd koronát, továbbá a kötvények olyan megszorításokat és kikötéseket tartalmaztak, amelyek akár meg is hiúsíthatták a biztosítás összegének kiutalását, illetve a szerződés érvénytelenségét vonhatták maguk után. A Zsúri a fenti közlést olyan hirdetési eszköznek minősítette, amely valótlan adatot tartalmazott, valamint a fogyasztóközönség tévedésbe ejtésére is alkalmas volt. A biztosítási szerződés megkötésekor a fogyasztótól nem volt elvárható, hogy az említett tisztességtelen, megtévesztésre alkalmas szerződési feltételeket észrevegye, azok ellen felszólaljon.⁴⁵

4. Konklúzió

Tanulmányomban olyan jogeseteket igyekeztem kiválasztani, amelyek kifejezetten a tisztességtelen versenyről szóló törvénycikk 1. §-ával, a generális klauzulával kapcsolato-

sak, ugyanis ezekben az esetekben kellett azt az erkölcsi mércét alkalmazni, melynek tartalmára koncentráltam.

Összegezve eredményeimet, úgy gondolom, hogy a kamarai munka alapjai egyértelműen a szakszerűség, az erkölcsi megbízhatóság és a gyorsaság voltak. A kamarai választottbírókban és zsúrikban tömörülő elismert szaktekintélyek munkájuk során végig arra törekedtek, hogy erkölcsi jellegű állásfoglalásaik, döntéseik a korszak kereskedelmi és iparosvilág közfelfogásának megfeleljenek. Annak ellenére, hogy a zsúri által adott állásfoglalások kötelező erővel nem bírtak a panaszlott versenytársakkal szemben, az ezekre való hivatkozás természetesen megengedett volt. Véleményem szerint a tisztességtelen versenyről szóló törvény 44–45. §-ai mindenképp elérték céljukat, hiszen bíróságaink előszeretettel fordultak a kereskedelmi és iparkamarákhoz, ha kétségeik merültek fel az egyes üzleti magatartások minősítésével kapcsolatban. A tisztességtelen versennyel kapcsolatos ügyekben eljáró választottbírókat gyakran érte bírálat a tekintetben, hogy túlzottan szigorú mércét alkalmaztak, ugyanakkor láthattuk, hogy mégis igyekeztek szem előtt tartani az évtizedes üzleti szokásokat, valamint eljárásokat, és arra törekedtek, hogy ezeket csak lépésről lépésre, fokozatosan bontsák le.⁴⁶

Elsődleges célkitűzéseként jelöltem meg az üzleti tisztesség mércéjének vizsgálatát, valamint annak bemutatását, hogy ezt a kamarai gyakorlat hogyan próbálta meg tartalommal megtölteni. Véleményem szerint a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Zsúrijének és Választott Bíróságának gyakorlata alapján azt egyértelműen kijelenthetjük, hogy az üzleti tisztesség fogalmának tartalma némiképp eltért az ismert jóerkölcs és tisztesség magánjogi kategóriáitól. A bemutatott esetek alapján azt mondhatjuk, hogy az üzleti tisztesség tartalma van, amikor szigorúbb és van, amikor enyhébb mércét mutatott az általános társadalmi erkölcsi megítéléshez képest.⁴⁷ Éppen ezért nem lenne helyes általánosságban azt mondani, hogy az üzleti tisztesség alapján minősített kereskedelmi magatartásokkal szemben mindig szigorúbb mércét kellett alkalmazni. Ez esetben helyesnek fogadom el a Zsúri által oly sokszor hangoztatott vizsgálati módszert, amely szerint mindig vizsgálni kellett az üzleti magatartásokat kísérő valamennyi körülményt. Kétségtelen, hogy a kereskedelmi magatartások minősítése és a tisztességtelen versenyről szóló törvénycikkbe való ütközésüknek a megállapítása nem volt egyszerű feladat, hála az esetek változatosságának és sokszínűségének, ugyanakkor véleményem szerint pontosan ez adja e téma érdekességét és különlegességét.⁴⁸

KRUSÓCZKI, BENCE

Privatrechtliche Beurteilung von Treu und Glauben im Zusammenhang mit unlauterem Wettbewerb (Zusammenfassung)

Der unlautere Wettbewerb ist gegenwärtig ein Zweig des Wirtschaftsrechts, das Wettbewerbsrecht, das Vorschriften zum Schutz des wirtschaftlichen Wettbewerbs und zur Ver-

hinderung von Verbraucherschäden enthält. Artikel V des Gesetzes 1923 sollte einen allgemeinen Schutz gegen alle Formen des unlauteren Wettbewerbs bieten.

In der vorliegenden Studie werde ich mich speziell auf die Praxis der Kammerschiedsgerichte und der Geschworenen konzentrieren, da aus der Zusammenfassung der Forschungsergebnisse hervorgeht, dass die Rolle und die Praxis dieser beiden Organe für die Anwendung des Gesetzes in jener Zeit von besonderer Bedeutung waren. Als zentra-

les Element der Regelung des Kodex konnte die geschäftliche Integrität identifiziert werden, die in der öffentlichen Wahrnehmung der damaligen Handels- und Industrielwelt stets präsent war. Geschworene und Schiedsgerichte waren die Instanzen, die das moralische Empfinden der Handels- und Industrielwelt verkörperten.

KRUSÓCZKI, BENCE

Private law assessment of good faith in relation to unfair competition

(Abstract)

In my study, I examine the generic clause in § 1 of the Hungarian Unfair Competition Act. The focus of the research is the practice of the Arbitration Court of the Budapest Chamber of Commerce and Industry and its Jury. In the study, I seek to answer the question of what constituted the starting point for the unfair competition acts. This was important because it was the basis for deciding whether a particular

commercial practice was unfair or not. In this study, I examine the practice of the Arbitration Court and the Jury of the Budapest Chamber of Commerce and Industry because these were the law enforcement bodies that were most likely to attempt to standardise practice in the field of commercial competition by providing guidance.

Jegyzetek

¹ A Projekt az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával és az NKFI Hivatal által kibocsátott Támogatói Okirat alapján valósult meg. Projektazonosító: K 138618.

² SZLADITS Károly: *Magyar magánjog I. Általános rész.* Budapest, 1941. Grill Könyvkiadó, 7. p.

³ MENYHÁRD Attila: *A jóerkölcsbe ütköző szerződések.* Budapest, 2004. Gondolat Kiadó, 286. p.

⁴ Uo. 145. p.

⁵ FRANK Ignác: *A közigazság törvénye Magyarhonban.* Buda, 1845. Magyar Királyi Egyetem, 589. p.

⁶ DELI Gergely: *A generális klauzulák dogmatikai, történelmi és összehasonlító elemzése, különös tekintettel a jóerkölcsbe ütköző szerződések tilalmára.* Doktori értekezés (kézirat). Budapest, 2009. PPKE JÁK, 188. p.

⁷ SZLADITS Károly: A magánjogi tényállások. In SZLADITS (szerk.) 1941. 340. p.

⁸ A témához lásd bővebben HOMOKI-NAGY Mária: Megjegyzések a kartellmagánjog történetéhez. *Versenytükör*, 2016. II. különszám, 39–40. p.; VARGA Norbert: Kartelljog a gyakorlatban: a bemutatási kötelezettség elmulasztása miatt indított eljárás. In GOSZTONYI Gergely – RÉVÉSZ T. Mihály (szerk.): *Jogtörténelmi parerga II. Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 65. születésnapja tiszteletére.* Budapest, 2018. ELTE Eötvös Kiadó, 283–289. p.; VARGA Norbert: A kartell-eljárás jog szabályozása és gyakorlata, különös tekintettel a Kartellbíróóság működésére. *Versenytükör*, 2016. II. különszám, 84–95. p.; VARGA Norbert: *A kartellfelügyelet bevezetése Magyarországon: Az 1931. XX. tc. kodifikációja és gyakorlata.* Szeged, 2020. Iurisperitus Kiadó, 33–43. p.

⁹ DELI 2009. 192. p.

¹⁰ MENYHÁRD 2004. 308. p.

¹¹ BÁNYÁSZ Jenő: *A tisztességtelen verseny legújabb joggyakorlata.* Budapest, 1933. Ujságüzem könyvkiadó és nyomda rt., 3. p.

¹² Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. 473-1926. A Zsúrinek a szabadverseny védelmével kapcsolatos gyakorlatát lásd a Zsúri és a szabadverseny védelme című résznel.

¹³ Bp. kam. Választott Bíróóság: Z 202. Vb. 55.368-1927.; VARGA Norbert: Egy választottbíróági eljárás kartelljogi relevanciái. *Jogtörténelmi Szemle*, 2021. 4. sz. 29–37. p.

¹⁴ Mindenkor a konkrét eset körülményei, a mindennapi élet tapasztalatai, a forgalmi élet jelenségei adták a helyes útmutatást. Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. 1489/1926.

¹⁵ MENYHÁRD 2004. 252. p. Gondolatmenete szerint a jóerkölcs tartalmának részét képezik az adott jogrend jogszabályai és az azok által közvetített értékrend is.

¹⁶ DELI 2009. 169. p.

¹⁷ Lásd bővebben MESZLÉNYI Artúr: *A tisztességtelen versenyről szóló törvény magyarázata.* Budapest, 1923. Athenaeum; *Közgazdasági Értesítő*, 1936. 11. sz. 8. p.

¹⁸ *Közgazdasági Értesítő*, 1937. 3. sz. 4. p.; VARGA Norbert: Between Public and Private Law: The Foundations of the Regulation of the Hungarian Cartel Law of 1931. *Jogtörténelmi Szemle*, 2021. Angol nyelvű különszám, 65–71. p.

¹⁹ A Kúria P. IV. 5589/1936. számú ítéletéből. *Közgazdasági Értesítő*, 1937. 13. sz. 4. p.

²⁰ A Kúria P. IV. 3596/1935. számú ítéletéből. *Közgazdasági Értesítő*, 1936. 16. sz. 5. p.

²¹ „Az üzleti tisztesség szabta korlátoknak egyes fontosabb áthágásai fejezet nem taxatív, hanem csak példálózva sorolja fel a tisztességtelen verseny fontosabb eseteit. A választott bíróság tehát a törvény által nincs elzárva attól, hogy tisztességtelen versenyt megállapíthasson akkor is, ha a II. fejezet egyik esetét sem tartja fenn forgónak. Erre módot nyújt a törvény 1. §-ában kimondott általános szabály, amely szerint üzleti versenyt nem szabad az üzleti tisztességbe vagy általában a jó erkölcsökbe ütköző módon folytatni s hogy akinek a magatartása ebbe ütközik, attól az erre jogosult az ily magatartás abbahagyását követelheti.” Bp. kam. Választott Bíróóság: Z 202. Vb. 3495-1925.

²² A Kúria P. IV. 5589/1936. számú ítéletében a kérdésről a következőképp vélekedett: „A törvényi vagy szerződési kötelezettség megszegéséből ugyan még nem következik az, hogy egy magatartás egyúttal a Tvt.-be ütközik, mert önmagában nem minden cselekmény tisztességtelen, vagy erkölcstelen amit a törvény vagy szerződés tilt, de az lehet a cselekmény természete vagy az azt kísérő körülmények folytán, nevezetesen ha a megszegés célja, módja, eszköze az üzleti tisztesség, vagy a jóerkölcs követelményeivel összeegyeztethetetlen.” Az ügy lényege, hogy az alperes borotvapengéket árusított záróra után. A felperes szerint ez a cselekmény a Tvt. 1. §-ába ütköző

magatartás, ugyanis az alperes az általános versenytilalmat igyekezett kijátszani, ami az üzleti tisztességbe ütközött. A Kúria álláspontja szerint amennyiben az alperes ezt a magatartást tervszerűen, rendszeresen folytatta volna valóban a Tvt.-be ütköző tiltott cselekményt követett volna el. Itt szeretnék utalni arra, hogy nem azért minősülhet az alperesi magatartás üzleti tisztességbe ütközőnek, mert az a zárórára vonatkozó törvényes rendelkezésekbe ütközött volna, hanem az azt kísérő körülmények miatt, nevezetesen a tervszerű és rendszeres eljárás folytán. A Kúria megítélése szerint viszont, az a körülmény, hogy az alperes csak három alkalommal egy-egy borotvapengét értékesített zárórán túl, tervszerű magatartásnak az adott esetben nem volt tekinthető. *Közgazdasági Értésítő*, 1937. 13. sz. 4. p. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választottbírósága is több hasonló ügyben – amikor egy versenycelekmény törvényi rendelkezésbe is ütközött – arra az eredményre jutott, hogy egy adott kereskedelmi magatartást törvényi rendelkezésbe ütköző volta miatt, nem valósított meg automatikusan tisztességtelen versenycelekmény. (Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 32.260 – 1925., 25.277 – 1925, 13.617 – 1924.)

- ²³ A témáról bővebben lásd ALMÁSI Antal: *A kötelmi jog kézikönyve*. Budapest, 1929. Tébe Kiadó Vállalat, 37–38. p.; RAFFAY Ferenc: *A magyar magánjog kézikönyve*. Eperjes, 1906. Sziklai Henrik kiadása, 378–379. p. Kolosváry Bálint a jóerkölcs vonatkozásában hangsúlyozta, hogy annak eldöntését, hogy mi a jó erkölcs, a mindenkori társadalmi felfogásban kell keresni, tehát nem jogi kérdésnek minősítette. Ellenben véleménye szerint az már jogi kérdés volt, hogy az ügyleti célzat, hogyan viszonyult a közerkölcsökhöz. KOLOSVÁRY Bálint: *A magyar magánjog tankönyve*. Budapest, 1911. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 102. p. Ennek vizsgálata a tisztességtelen versenycelekmények megítélése kapcsán is elengedhetetlen lesz.
- ²⁴ Tvt. 43. § „A kereskedelmi és iparkamarák a 24. § 2. bekezdésében, a 32. § 2. bekezdésében és a 40. §-ban nekik biztosított jogok érvényesítése és reájuk bízott feladatok ellátása érdekében külön szervezet létesítenek. E szerv összetételéről és ügyrendjéről a kamara szabályzatot alkot, amelynek érvényességéhez a kereskedelemügyi miniszter jóváhagyása szükséges.”
- Tvt. 44. § „A kereskedelmi és iparkamarák a tisztességtelen verseny kérdésében felmerült viták felett döntő választott bíróságokat létesítenek. E választott bíróság hatásköre csak olyan ügyekre terjed ki, amelyekben a felperes nem követel kártérítést és ennél fogva a kereset csupán abbahagyásra irányul.
- Mindenekelőtt fontos hangsúlyozni, hogy a Kamarai Zsúri és a Választottbíróság működését egymástól élesen meg kell különböztetni. Míg a Zsúri a kamarák véleményező szerve volt, addig a választott bíróság a kereskedő és iparos érdekeltségek szakbírósága volt, amely konkrét ügyekben ítélezett.
- ²⁵ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 10. 169. – 1925.; VARGA Norbert: A törvényszéki eljárás megindítása kartellügyekben az 1931. évi XX. tc. hatálybalépését követően. *Jogtörténeti Szemle*, 2020. 4. sz. 38–44. p.
- ²⁶ A Zsúri hangsúlyozta, hogy bárki, aki a gazdasági élet terén, önérdemből, nyereségszerzés céljából gazdasági tevékenységet fejtett ki, „magatartása belesett az egész gazdasági tevékenység körében érvényesülő versenyt felölelő törvény tiltó rendelkezéseibe”. Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 18.016. – 1925.
- ²⁷ Már ezen a ponton szeretnék utalni arra, hogy sok esetben azért nem volt lehetőség egy adott ügyet a Kamarai Választottbíróságok előtt megindítani, mert az esetleges eljárást kezdeményező fél nem rendelkezett a választottbírósági eljárás megindításához szükséges képességekkel. Leggyakrabban ez a versenytársi minőség hiányát jelentette.
- ²⁸ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 13.687. – 1938.
- ²⁹ Uo. A választottbíróság döntésének helyességét, valamint a versenyjog gyakorlatának egy irányba mutatását bizonyította a Magyar

Királyi Kúria 8380/1930 számú döntése, amellyel szinte teljesen azonos álláspontra helyezkedett a Vb. a fenti ügy kapcsán: „Tisztességtelen verseny a valóságnak megfelelő adatoknak oly híresztelése, hogy szokásos figyelemmel a valóságnak meg nem felelő értelemben foghatók fel.” A Kamarai Választott Bíróságnak e felfogását erősítette meg a Zsúri például a Z 195. J. 1783-14. – 1925., illetve a 1783-13. – 1925. állásfoglalásaiban. VARGA Norbert: *The Research of Hungarian Cartel Supervision. Journal on European History of Law*, 2020. 211–212. p.

- ³⁰ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 1783-10/1925.
- ³¹ BÁNYÁSZ 1933. 48. p. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara kamarai zsúri létesítéséről és annak ügyrendjéről szóló szabályzatának 1. §-a a következőképpen határozott: „A budapesti kereskedelmi és iparkamara egyrészt a tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. tc.-ben részére biztosított jogok érvényesülése és a reá bízott feladatok ellátása, másrészt a kamara egyéb jogainak gyakorlása és feladatainak ellátása érdekében „Zsúri” néven külön szervezet létesít, amely a kamara ülésén megállapított, a kamara állandó szabályzatának kiegészítő részét alkotó jelen szabályok szerint működik.”
- ³² BÁNYÁSZ Jenő: A kamarai Jury-k és Választott Bíróságok joggyakorlata. *Kereskedelmi Jog*, 1927. 7. sz. 120–121. p.
- ³³ Uo. 52. p.
- ³⁴ Uo. 121. p.
- ³⁵ A választott Zsúri-tagok a kamara székhelyén működő általános jellegű kereskedelmi és ipari érdekképviseletek tagjaiból kerültek ki. Így például a Baross Szövetség, a Fővárosi Kereskedők Egyesülete, a Gyáripari Képviselek Országos Egyesülete és az Ipartestületek Országos Szövetsége. Uo. 122. p.
- ³⁶ Nem szabad tehát megfeleledkezni arról, hogy a verseny szabad volt. Véleményem szerint a versenytörvényünknek nem az volt a célja, hogy a kialakult szabadversenyt, szabadkereskedelmet korlátozza, hanem pusztán a tisztességtelen versenyesszközök ellen kívánt oltalmat biztosítani.
- ³⁷ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 1783.-1. – 1925.
- ³⁸ BÁNYÁSZ Jenő. *A tisztességtelen verseny a Juryk és Választott bíróságok joggyakorlata*. Budapest, 1927. Novák Rudolf és Társa Tudományos Könyvkiadóvállalat és Könyvkereskedés, 45. p.
- ³⁹ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 1783.-1. – 1925.
- ⁴⁰ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 15.326. – 1925. A választottbíróság választott bíróság ugyancsak az alperes által folytatott kereskedelmi magatartások körében látta megvalósulni a tisztességtelen versenycelekményeket a 7849. – 1925.-ös, 25.274 – 1927.-es ügyekben.
- ⁴¹ Visszaulva a Zsúri azon állásfoglalására, amely szerint elképzelhető volt, hogy a konkrét eset körülményei között olyan meg nem engedett magatartásokat találunk, amely más körülmények között nem képeznék vita tárgyát, véleményem szerint jelen esetben azt mondhatnánk, hogy bizonyosan nem valósított volna meg tisztességtelen üzleti magatartást az alperes azonos cselekménye abban az esetben, ha az üzletek egymástól – a felületesen szemlélődő vásárlók számára is – jól elkülöníthetők lettek volna.
- ⁴² Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. XII., 18.016.; 1783-22 – 1925.; 27.450 – 1925.; VII., 14.320. – 1924.; 1783-18 – 1925.; 1783-10 – 1925.; 1783-7 – 1925.; 1783-19 – 1925.; 1783-3 – 1925.; 1793-2 – 1925.
- ⁴³ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 1783.-1. – 1925.
- ⁴⁴ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. XII., 18.016.
- ⁴⁵ Uo.
- ⁴⁶ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 31.885.-1925.
- ⁴⁷ Szigorúbban minősült többek között: Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 15.326. – 1925.; Enyhébben minősült például: Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 55.368-1927.
- ⁴⁸ A Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. XII., 18.016.; 1783-22 – 1925.; 27.450 – 1925.; VII., 14.320. – 1924.; 1783-18 – 1925.; 1783-10 – 1925.; 1783-7 – 1925.; 1783-19 – 1925.; 1783-3 – 1925.; 1793-2 – 1925. számú döntései, iránymutatásai, határozatai alapján.

